08/05/2019

“Η θάλασσα του μιλούσε κι αυτός ένιωθε τη θάλασσα”

/ Γνώμες

Ιωάννης Μ. Μιχαλακόπουλος

[*Το παρακάτω κείμενο (περιοδικό «Νέα Εστία», Αθήναι, 01/05/1927, τεύχος 02, έτος Α’), προερχόμενο «εκ της ρωσορθοδόξου ναυτικής παραδόσεως», αποδίδει στα ελληνικά η καταξιωμένη μεταφράστρια του Μεσοπολέμου Λίζα Κοντογιάννη. Η όλη μυθιστορία εξελίσσεται στα βόρεια παράλια της Μαύρης Θάλασσας (Εύξεινος Πόντος) και συγκεκριμένα στη Χερσόνησο της Κριμαίας, κοντά στη Γιάλτα. Εκεί βρίσκονται οι απόκρημνες και αφιλόξενες ακτές του Αϊ Δαγά (Ayu Dag) που οι ντόπιοι το είπαν «Αρκουδοβούνι» λόγω σχήματος – κατατομής, που παραπέμπει στο τόσο συμπαθές –μα άγριο- θηλαστικό…*]

«Πάνε χρόνια τώρα. Οι παππούδες μας όμως θυμόνταν το γερόπαπα που εγκαταστάθηκε στην Κριμαία, κοντά στο Γιουρζούφ, σε μια από τις σπηλιές του Αϊ Δαγά. Κανένας δε γνώριζε πότε πρωτόρθε εκεί, ποιός ήταν κι από που. Λέγανε γι' αυτόν πολλά. Κάμποσοι λέγανε πως τον ξέρασε εκεί ένα κύμα, ύστερα από ένα ναυάγιο, όπου η μανιασμένη θάλασσα κατάπιε όλους τους συγγενείς και τους αγαπημένους του. Άλλοι λέγανε, πως η φουρτούνα της ανθρώπινης ζωής τον στέρησε από κάθε τι που τον ένωνε με τον κόσμο τούτο, και γι' αυτό αποσύρθηκε, για ν' αφοσιωθεί στο Θεό, να θαυμάσει την ομορφιά των πλασμάτων του, να σκεφθεί τη δίκαιη οργή του και να τον εξιλεώσει με τις προσευχές του.
Τι ήταν εκείνο που τον έφερε κοντά στη θάλασσα, ειν' άγνωστο, αλλά η θάλασσα ήταν το μοναδικό πράγμα στον κόσμο με το οποίο είχε σχέση.

Κανένας δεν τάραζε τη μοναξιά του. Κανένας δεν τον εμπόδιζε στις ασχολίες του. Κανένας δεν ερχόταν σε αυτόν μέσα από τους γκρεμούς και τους βράχους.

Οι περίεργοι τον κοίταζαν από μακριά. Έτρωγε βλαστάρια κι άγριους καρπούς, έπινε νερό από μια βρυσούλα που σιγοτραγουδούσε κει κοντά και κοιμότανε σε μια σπηλιά.

«Άποψη του Αϊ Δαγά στην Κριμαία», Ivan Aivazovsky

Μέρες ολάκερες γύριζε στις πλαγιές των βουνών, αγναντεύοντας τη θάλασσα, κι όταν ξεχώριζε κανένα πλεούμενο, αρχινούσε να προσεύχεται και τούστελνε την ευλογία του.

Οι ψαράδες, ξεκινώντας το φθινόπωρο για τη δύσκολη δουλειά τους κοντά στ' ακρογιάλια της Θεοδοσίας, έρχονταν σε αυτόν να πάρουν την ευχή του.

Ζύγωναν όσο μπορούσαν περισσότερο στους απόκρημνους βράχους της ακρογιαλιάς με τις βαρκούλες τους, που χοροπηδούσαν πάνω στα κύματα της αδιάκοπα φουρτουνιασμένης αυτής θάλασσας και περίμεναν όσο που ο γερόπαπας να τελειώσει τη δέηση πούκανε γονατιστός γι' αυτούς κι από μακριά να τους ευλογήσει με το σημείο του Σταυρού.

Την άνοιξη, γυρίζοντας από το ψάρεμα, ξαναπέρναγαν απ' εκεί και κείνος, καθώς τους ευλογούσε, φαινόταν σα να λογάριαζε πόσες βάρκες ξαναγύρισαν πίσω.

Οι ψαράδες πίστευαν πως θυμόταν πόσες βάρκες έφευγαν κάθε φορά, κι αν παρατηρούσε πως λιγόστευαν, τότε έκλαιγε και προσευχόταν ακόμα πιο θερμά.

Η προσευχή για τους θαλασσινούς ήταν η αδιάκοπη ενασχόλησή του.

«Ανατολή στην Κριμαία», Sergei Stoev (Ayu Dag – 1971)

Κάθε πρωί κατέβαινε στ’ απόκρημνο ακρογιάλι. Η θάλασσα του μιλούσε κι αυτός ένιωθε τη θάλασσα.

Θλιμμένος άκουγε τα κύματα, που έσπαζαν στους βράχους και με λαχτάρα προσευχόταν για κείνους που κάπου εκεί μακριά, στην ανοιχτή θάλασσα, παλεύανε με τη μανιασμένη μπόρα.

Ανάμεσα στα νεκρά δελφίνια, τα φύκια και τα χρωματιστά κοχύλια που ξέβραζε το κύμα τη νύχτα στους βράχους, έβρισκε και σανίδες από τσακισμένα καράβια και σπασμένα κατάρτια και κομμάτια από κατραμωμένα πανιά.

Τα τραγικά αυτά ευρήματα του μιλούσαν για το φοβερό δράμα που παίχτηκε κάπου εκεί στα βάθη της θάλασσας.

Σαν όρνια αρπαχτικά, τα κύματα αρπάξανε το καράβι και το πήγανε στην ανοικτή θάλασσα. Σαν κακούργοι ριχτήκανε πάνω του με χίλια χτυπήματα και μοιραστήκανε το θύμα τους αναμεταξύ τους, σε χίλια κομμάτια. Παίζανε καθένα με το μερίδιό του και το χαρίζανε το ένα κύμα στ’ άλλο. Το γέρικο ασπρόμαλλο κύμα, αφού χόρτασε παίζοντας, έφερε το κομμάτι του στον Αϊ Δαγά, τόριξε στο βράχο και, αφού γέλασε με αμέτρητα διαμαντένια πιτσιλίσματα, γύρισε στη θάλασσα για καινούργιο κυνήγι.

Σε αυτό το συντρίμι μπορεί με τρεμούλα να σφιχτοπιαστήκανε μελανιασμένα και παγωμένα χέρια… Κι ο παπάς προσευχόταν για τους ναυαγούς.

Μέρες ολόκληρες αγνάντευε από ψηλά, μήπως δει ν’ ασπρίζει κανένα πανάκι για να ευλογήσει τους ταξιδιώτες.

Και το βράδυ, αν η θάλασσα ήταν ήρεμη, πήγαινε να ησυχάσει στη σπηλιά του.

Αν όμως η θάλασσα μούγγριζε κι ήταν αγριεμένη, σίγουρα θα έμενε όλη τη νύχτα εκεί γονατιστός, κάνοντας λιτανείες.

Γιατί εκείνοι, που τ’ αγριεμένα κύματα, αρπάζοντας τους αναπάντεχα, τους έφερναν στους βράχους του Αϊ Δαγά, όταν για μια στιγμή ησύχαζαν τα κύματα, άκουγαν να φτάνει στ’ αυτιά τους απ’ το βράχο, στα φτερά του αγέρα, μια γεροντική φωνή που έψελνε προσευχές.

Έτσι, ζούσε ο καλός γέρος κοντά στην αδιάκοπα φουρτουνιασμένη θάλασσα.

«Νύχτα στην Κριμαία», Ivan Aivazovsky (Ayu-Dag – 1859)

Πάντα φουρτουνιασμένη η θάλασσα, αυτή τώρα περισσότερο αγριεύει και λυσσομανάει την άγια νυχτιά του Πάσχα. Ο γέρος που όλοι τον λέγανε Άγιο, ανέβαινε τη νύχτα αυτή στο βράχο κι εκεί έψελνε τον όρθρο του Πάσχα για τους νεκρούς της θάλασσας.

Απ’ τα θαλασσινά βάθη ανέβαιναν τότε εκεί οι νεκροί της θάλασσας και, καβάλα στα κύματα που τους κατάπιαν, έτρεχαν στους βράχους του Αϊ Δαγά. Πολλοί ήταν που χάθηκαν ξαφνικά, και τώρα έρχονταν ν’ ακούσουν τη χαρμόσυνη είδηση της Ανάστασης. Οι περίεργοι που τολμούσαν κι αποφασίζανε να πλησιάσουν πιο κοντά στους βράχους όπου ο γερόπαπας έψελνε τον όρθρο του, ακριβοπλήρωναν την περιέργειά τους.

Γυρίζανε σπίτι χλωμοί και τρέμοντας από φόβο.

Πολλούς νεκρούς της θάλασσας είχαν δει.

Οι νεκροί ασπρίζανε στις χαίτες των κυμάτων, που αθόρυβα γλύφανε το βράχο.

Οι περίεργοι αυτοί είδαν ακόμα πώς προσεύχονταν και πώς σταυροκοπιόντουσαν οι νεκροί.

Κι όταν ο γερόπαπας ζύγωνε στ’ ακρογιάλι του βράχου, τόσο που τα μικρά κυματάκια, που σκαρφαλώνανε στους βράχους, φιλούσαν τα πόδια του, και δυνατά με πανηγυρική φωνή φώναζε “Χριστός Ανέστη”, ξαφνικά σηκωνόταν κάποιο βουητό στην ησυχασμένη θάλασσα…

“Αληθώς Ανέστη!” αποκρίνονταν τα κύματα.

“Αληθώς Ανέστη!” αποκρινόταν η γαλάζια απεραντοσύνη…

Και τα μακρινά αστέρια που λάμπουν πάνω στη θάλασσα, έλαμπαν τότε περισσότερο ακόμα, και με τη λάμψη τους αυτή αποκρίνονταν:

“Αληθώς Ανέστη ο Κύριος!”

Η λάμψη τους καθρεφτιζόταν στα κύματα και η θάλασσα άστραφτε από το φίλημα των αστεριών με τα κύματα.

Ύστερα όλα ησύχαζαν.

Οι νεκροί της θάλασσας φεύγανε πίσω στ’ άφταστα βάθη τους, για να ξαναμαζευτούν εδώ του χρόνου, την άγια νύχτα της Ανάστασης.

Έτσι γινόταν κάθε χρόνο, καθώς θυμούνταν οι παππούδες μας.

Αλλά μιαν Άγια Νύχτα ξέσπασε στη θάλασσα φοβερή φουρτούνα.

Οι περίεργοι πούχαν σκαρφαλώσει από νωρίς στους βράχους του Αϊ Δαγά, έβλεπαν πώς αγωνιούσαν οι νεκροί της θάλασσας, λες και ξαναδοκίμαζαν το μαρτύριο του χαμού τους, και πώς με θανάσιμη θλίψη ζύγωναν ανωφέλευτα στ’ ακρογιάλι, απλώνοντας τα χλωμά τους χέρια.

Το κλάμα κι οι στεναγμοί ακούγονταν μέσα στ’ αστροπελέκι. Με φωνές και παρακάλια σπούσανε τα κύματα στο βράχο, ζητώντας την Πασχαλινή Ακολουθία. Όρθρος δεν εγίνηκε.

Δεν ακούστηκε από το βράχο η χαρμόσυνη και δυνατή φωνή:
“Χριστός Ανέστη!”

Και θλιμμένα κρυφτήκανε πίσω από τ’ αστέρια, χωρίς να πούνε με τη λάμψη τους:
“Αληθώς Ανέστη!”

Ως το πρωί λυσσομανούσε η θάλασσα και μόνο τα χαράγματα, πικραναστενάζοντας, γυρίσανε στα βάθη τους οι νεκροί της θάλασσας, χωρίς ν’ ακούσουνε τη χαρμόσυνη είδηση.

Τους στεναγμούς αυτούς τους ακούσανε και τους νεκρούς τους είδανε οι ψαράδες που αργοπόρησαν στη θάλασσα και που ξεκίνησαν για ταξίδι την Άγια Νύχτα, γιατί τη νύχτα αυτή η θάλασσα ήταν πάντα ακίνδυνη.

Τη φορά όμως αυτή, η φούρτουνα τσάκισε δύο βάρκες, κι όταν το πρωί κατά τη συνήθειά τους οι ψαράδες ζύγωσαν στους βράχους τ’ Αϊ Δαγά, κανένας δε φάνηκε στο βουνό, κανένας δεν προσευχήθηκε για τους ψαράδες που χάθηκαν και δεν ευλόγησε αυτούς που μείνανε στη ζωή.

Τρεις μέρες του κάκου κοίταζαν στο μέρος που συνήθως έβγαινε ν’ αγναντέψει τη θάλασσα ο άγιος γέρος, και την τέταρτη πια μέρα μερικά παλληκάρια σκαρφάλωσαν στους βράχους, δρασκέλισαν χαράδρες και μπήκαν στη σπηλιά του.

Γυρίσανε θλιμμένοι και σιωπηλοί.

Ο Άγιος δεν υπήρχε πια.

Μαζέψανε πέτρες και φράξανε με αυτές τη μπασιά της σπηλιάς, όπου με ενωμένα στο σημείο του σταυρού τα δάχτυλα, κοίτονταν το άψυχο κορμί.

Έτσι θάψανε τον άγιο γέροντα στη σπηλιά όπου έζησε και προσευχόταν.

Από τότε, κάθε Άγια Νύχτα, φουρτούνα άγρια ξεσπάει στη Μαύρη Θάλασσα.

Κλαίει και στενάζει η θάλασσα κοντά στους βράχους του Αϊ Δαγά, περιμένοντας ανώφελα τον Πασχαλινό Όρθρο.

Κι ο Θεός να μη δώσει να βρεθεί κανένας τη νύχτα αυτή στην ανοιχτή θάλασσα! Τα μαλλιά του θ’ ασπρίσουν από φρίκη, όταν θ’ ακούσει μέσα στ’ αστροπελέκι τους στεναγμούς και το κλάμα, και θα ιδεί να τρέχουν πάνω στα κύματα οι νεκροί της θάλασσας.

Τώρα όμως ησύχασαν λίγο. Κλαίνε ακόμα τον παπά τους, βρίσκουν όμως παρηγοριά γιατί χτίστηκαν στ’ ακρογιάλι εκκλησίες. Όταν αρχινά στ’ ακρογιάλι η λειτουργία του Πάσχα, η θάλασσα ησυχάζει κι ακούει...»

Λίζα Δ. Κοντογιάννη